

Szczepan Czarnecki, Dominik Héjj, Agata Tatarenko

Wizyta premiera Republiki Czeskiej i premiera Węgier w Izraelu, czyli dyplomacja w dobie pandemii

Jedenastego marca 2021 r. w Jerozolimie odbyło się spotkanie premierów Izraela, Węgier i Republiki Czeskiej. Rozmowy były skoncentrowane wokół rozwiązywania problemu pandemii COVID-19, zwłaszcza w zakresie skuteczności procesu szczepień przeprowadzonych w Izraelu. Wizyta stała się także okazją do wyrażenia wsparcia politycznego przez Andreja Babiša i Viktora Orbána dla premiera Binjamina Netanjahu w wyborach do Knesetu, które odbędą się 23 marca 2021 r.

Premier Węgier Viktor Orbán oraz premier Republiki Czeskiej Andrej Babiš w czasie kilkunastogodzinnej wizyty w Jerozolimie przeprowadzili konsultacje z premierem Izraela Binjaminem Netanjahu na temat procesu wakcynacji społeczeństwa. Jak do tej pory Izrael jest światowym liderem w walce z pandemią dzięki masowemu i sprawnemu programowi szczepień. Poruszono także temat możliwej współpracy dotyczącej produkcji preparatów do szczepień. Temat ten jest istotny, ponieważ w ciągu ostatnich kilku tygodni Węgry – podobnie jak Republika Czeska – zmagają się z niezwykle trudną sytuacją epidemiczną.

Premier Republiki Czeskiej wyraził zainteresowanie udziałem Republiki Czeskiej w międzynarodowym funduszu badawczo-rozwojowym, którego utworzenie na początku marca 2021 r. zapowiedzieli premier Izraela Benjamin Netanjahu, premier Danii Mette Frederiksen i kanclerz Austrii Sebastian Kurz. W czasie spotkania Andrej Babiš podkreślił, że Izrael jest globalnym liderem w walce z COVID-19 oraz podziękował Benjaminowi Netanjahu za przekazanie Czechom 5 tys. dawek szczepionki Moderna. Premier Babiš poruszył także kwestię „certyfikatów covidowych” uprawniających Izraelczyków zaszczepionych przeciwko COVID-19 do korzystania z szeregu usług niedostępnych dla osób przed szczepieniem, np. gastronomii czy sektora sportu. Babiš wyraził nadzieję na możliwe wzajemne uznanie „certyfikatów covidowych” obywateli Izraela i Republiki Czeskiej, co pozwoliłoby zaszczepionym Czechom i Izraelczykom na podróże pomiędzy dwoma państwami.

Podczas wizyty w Izraelu premierowi Republiki Czeskiej towarzyszył zespół ekspertów z różnych obszarów medycznych, którzy wymienili doświadczenia dotyczące leczenia COVID-19 ze swoimi izraelskimi odpowiednikami. W spotkaniu wziął udział m.in. profesor Nadir Arber, kierownik zespołu, który w laboratorium Centrum Medycznym w Tel Awiwie (The Tel Aviv Sourasky Medical Center) opracował substancję EXO-CD24. Lek ten jest w fazie eksperymentalnej, podaje się go pacjentom drogą wziewną, wykazując wstępnie pozytywne efekty terapii. Jak wynika z wyników pierwszej fazy badań, EXO-CD24 w znacznym stopniu wpływa na złagodzenie przebiegu choroby COVID-19 u pacjentów z łagodnym lub średnio ciężkim przebiegiem. Z kolei w składzie czeskiej delegacji eksperckiej znaleźli się m.in. dr Martina Vašáková, przedstawicielka zespołu zajmującego się badaniami nad lekiem przeciwko COVID-19 w Republice Czeskiej. Preparat ten jest oparty na substancji czynnej o nazwie bazedoksyfen, stosowanej w leczeniu osteoporozy. W zeszłym roku czescy naukowcy wskazali na jej możliwe działanie w leczeniu COVID-19. Premier Babiš podczas wizyty w Jerozolimie podkreślił zainteresowanie strony czeskiej możliwością prowadzenia ze stroną izraelską wspólnych badań klinicznych, oraz możliwe jak najszybsze sprowadzenie izraelskiego leku przeciwko COVID-19 do Republiki Czeskiej.

Strategiczne partnerstwo. Przed spotkaniem z premierami Izraela i Węgier premier Babiš wziął udział w otwarciu biura dyplomatycznego w Jerozolimie (ambasada Republiki Czeskiej pozostaje w Tel Awiwie). Wielu obserwatorów podkreślało, że inauguracja placówki dyplomatycznej miała miejsce krótko po tym, gdy Republika Czeska otrzymała od Izraela 5 tys. szczepionek firmy Moderna. Był to zatem kolejny element prowadzonej przez premiera Netanjahu dyplomacji szczepionkowej. Decyzja czeskich władz została negatywnie odebrana przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Palestyny, które określiło je jako jawny atak na naród palestyński i jego prawa oraz rażące naruszenie prawa międzynarodowego. Warto przypomnieć, że Republika Czeska uznała Jerozolimę za stolicę Izraela w 2017 r. Ponadto, temat siedziby czeskiej dyplomacji w Izraelu został poruszony przez Andreja Babiša

w czasie spotkanie premierów Republiki Czeskiej, Słowacji, Węgier i Izraela w lutym 2019 r., kiedy to w Jerozolimie miał odbyć się szczyt Grupy Wyszehradzkiej, odwołany w wyniku napięcia w stosunkach polsko-izraelskich.

Po zakończonej wizycie w Izraelu, premier Andrej Babiš, stwierdził, że Republika Czeska jest strategicznym partnerem Izraela oraz podkreślił, że państwo to jest jedyną prawdziwą demokracją w regionie. Premier Republiki Czeskiej odwołał się także do decyzji Międzynarodowego Trybunału Karnego w sprawie jurysdykcji na terytoriach palestyńskich, określając decyzję MTK z lutego 2021 r. jako niefortunna. Dodał, że rząd Republiki Czeskiej będzie przeciwstawiał się wszelkiej agresji na Izrael, zaznaczając przy tym, że jego ojczyzna szanuje niezależność sądownictwa, ale nie uznaje Palestyny jako państwa.

Wizyta Viktora Orbána w Jerozolimie wpisuje się w szerszy kontekst relacji węgiersko-izraelskich, które co najmniej od kilku lat prowadzone są na najwyższym politycznym poziomie. Relację w mediach społecznościowych z ostatniego spotkania z premierem Netanjahu Orbán zatytułował „izraelska lekcja: szczepionka i szczepienia”.

W trakcie wspólnej konferencji prasowej Babiša, Netanjahu i Orbána premier Węgier z dużym uznaniem mówił o izraelskim programie szczepień. Orbán podkreślił, iż wraz z premierem Republiki Czeskiej przylecieli do Netanjahu, by „zrozumieć, w jaki sposób Izrael stał się światowym liderem szczepień”. Nie szczędził słów uznania pod adresem premiera Netanjahu, wskazując, iż taka pozycja Izraela nie byłaby możliwa, gdyby nie świetny lider, a także przygotowane państwo. „Jeśli jest lider, jest zwycięstwo – gratuluję rządowi”, zakończył jedną z wypowiedzi Orbán.

Efekt wizyty jest inwestycja na Węgrzech, która zostanie zrealizowana przez jedną z izraelskich firm. W fabryce produkowane będą respiratory. Kolejna fabryka ma produkować testy wykrywające mutacje koronawirusa. Jak powiedział premier Węgier, doświadczenie uczy, że lepiej być producentem aniżeli klientem chcącym kupić tego typu produkty.

Węgry zaangażują się również w inicjatywę Izraela polegającą na budowie konsorcjum, w którym w Izraelu będą opracowywane i produkowane szczepionki na kolejne pandemie, które zdaniem Orbána bez wątpienia nadejdą i będzie trzeba stawić im czoła. W tej kwestii nie podano jednak żadnych szczegółów.

W trakcie konferencji prasowej Viktor Orbán, podobnie jak premier Andrej Babiš, odniósł się do problemu „certyfikatu covidowego”. Premier Węgier zaznaczył, że nie będzie czekał na decyzje Unii Europejskiej i podejmie współpracę z Izraelem w celu wzajemnego uznawania szczepień. Należy pamiętać, że unijny projekt „certyfikatu covidowego” wyklucza w tym momencie wszelkie szczepionki, które nie zostały dopuszczone przez EMA. Można zatem domniemywać, że rząd w Izraelu, w przypadku zwycięstwa Netanjahu, w swoim paszporcie uznałby preparaty Sputnik-V oraz Sinopharm.

Z węgierskiej perspektywy spotkanie z Netanjahu jest istotne politycznie, bowiem środowiska żydowskie na Węgrzech, w tym Węgierski Związek Wyznawców Judaizmu (Mazsihisz), nie tylko nie popierają polityki Orbána, ale wręcz ją krytykują. Dobre relacje z premierem Izraela pozwolą oddziaływać na tę społeczność, czyniąc ją nieco bardziej przychylną dla węgierskich władz. Obydwu przywódców łączy także jednoznacznie negatywna ocena działań finansisty węgierskiego pochodzenia George’a Sorosa. Wspólne stanowisko w tej sprawie pozwala wyzbyć się zarzutów o antysemityzm węgierskich elit politycznych, co dla obecnych władz jest sprawą niezwykle istotną. Netanjahu wielokrotnie dał wyraz temu, iż nie uważa Węgrów za antysemitów. Polityczne relacje przekładały się także na faktyczne działania, czego dowodem była ustawa dotycząca sposobu finansowania NGO na Węgrzech, wzorowana w dużej mierze na rozwiązaniach izraelskich.

Wnioski. Wizyta premierów Węgier i Republiki Czeskiej w Izraelu wpisuje się w szerszy kontekst polityczny. Przypadła niemal w przeddzień wyborów parlamentarnych do Knesetu, parlamentu Izraela, które odbędą się 23 marca 2021 r. i była wyrazem wsparcia dla urzędującego premiera tego państwa. Dobrze ukazują to słowa Viktora Orbána: węgierski przywódca, komplementując premiera Netanjahu, podkreślał, że dostrzega, jak diametralnie zmienił się Izrael w ciągu ostatnich lat. Orbán wspominał, iż pamięta, jak Netanjahu podejmował go 12-13 lat temu, kiedy jeszcze był liderem opozycji. Dodał, że ma także świadomość tego, jak wyglądał wówczas Izrael. Stwierdził: „mogę tylko pogratulować Panu i rządowi tego, jak jest obecnie. Ten wzorzec mogę jedynie kopiować na Węgry”. Z perspektywy węgierskiej nie bez znaczenia była również możliwość krytyki europejskiej polityki szczepionkowej

oraz podkreślenia, że samodzielne działania państw przynoszą czasem lepszy efekt niż biurokratyczne – w domyśle – unijne.

Dla Republiki Czeskiej wizyta była z pewnością cenną okazją do wymiany doświadczeń w zakresie szczepień. Proces wakcytacji w tym kraju przebiega o wiele wolniej niż zakładano i zmaga się z wieloma problemami administracyjnymi wynikającymi z niewydolności władz. Spotkanie Andreja Babiša i Binjamina Netanjahu może również stanowić początek współpracy w zakresie produkcji preparatów mających zwalczać COVID-19.

Wydaje się jednak, że z perspektywy premiera Izraela wizyta dwóch premierów państw Grupy Wyszehradzkiej nie będzie miała żadnego wpływu na przebieg kampanii wyborczej, a także sam wynik wyborczy. Niewątpliwie należy jednak odnotować pełne uznanie i kurtuazji słowa, jakimi Orbán i Babiš określili Netanjahu.